

GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA TALABA QIZLAR IJTIMOY FAOLLIGINING TRANSFORMATSIYASI

Nurmatova Nargiza Ulug'bekovna,

Profi University Pedagogika va psixologiya kafedrasida dotsenti

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18844630>

Annotatsiya. Ushbu maqolada globalizatsiya sharoitida talaba-qizlar ijtimoiy faolligining transformatsiyasi tahlil qilinadi. Tadqiqot doirasida XXI asrda ta'lim tizimining global integratsiyasi, raqamli platformalar va xalqaro akademik hamkorlik jarayonlari yosh ayollarning ijtimoiy ishtirokiga qanday ta'sir ko'rsatgani o'rganilgan. Maqola shuningdek, gender tengligi siyosati, fuqarolik jamiyati institutlari va mintaqaviy madaniy omillar talaba-qizlar faolligini shakllantirishdagi rolini yoritadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, globalizatsiya talaba-qizlarning ijtimoiy tashabbuslari, volontyorlik, liderlik va akademik faolligini sifat jihatdan yangi bosqichga ko'taradi, ularning global miqyosda hamkorlik va faol ishtirokini ta'minlaydi.

Kalit so'zlar: talaba-qizlar, ijtimoiy faollik, globalizatsiya, transformatsiya, raqamli platformalar, liderlik, volontyorlik, fuqarolik jamiyati, gender tengligi, akademik hamkorlik.

Аннотация. В статье рассматривается трансформация социальной активности студенток в условиях глобализации. В рамках исследования анализируются процессы глобальной интеграции системы образования, влияние цифровых платформ и международного академического сотрудничества на социальную вовлечённость молодых женщин. Особое внимание уделяется роли гендерной политики, институтов гражданского общества и региональных культурных факторов в формировании активности студенток. Результаты исследования показывают, что глобализация способствует качественному развитию инициативности, волонтерства, лидерских и академических компетенций студенток, обеспечивая их участие в глобальных социальных процессах.

Ключевые слова: студентки, социальная активность, глобализация, трансформация, цифровые платформы, лидерство, волонтерство, гражданское общество, гендерное равенство, академическое сотрудничество.

Abstract. This article examines the transformation of female students' social activity in the context of globalization. The study analyzes how global integration of the education system, digital platforms, and international academic collaboration influence young women's social engagement. It also highlights the role of gender equality policies, civil society institutions, and regional cultural factors in shaping students' social activity. Findings indicate that globalization promotes qualitative growth in female students' initiatives, volunteerism, leadership, and academic engagement, facilitating their participation in global social processes.

Keywords: female students, social activity, globalization, transformation, digital platforms, leadership, volunteerism, civil society, gender equality, academic collaboration.

Kirish. Globalizatsiya sharoitida ta'lim tizimi va ijtimoiy hayot o'zaro chambarchas bog'liq jarayon sifatida rivojlanmoqda. Talaba-qizlarning ijtimoiy faolligi esa nafaqat shaxsiy rivojlanish, balki jamiyatning demokratik va innovatsion rivojlanish ko'rsatkichlari bilan bevosita bog'liq. XXI asrning boshlanishidan boshlab raqamli texnologiyalar, xalqaro akademik hamkorlik va transmilliy tashabbuslar talaba-qizlarning ijtimoiy ishtirokini sifat jihatdan yangi darajaga olib chiqdi. Global jarayonlar ta'lim muassasalarini faqat bilim beruvchi institut sifatida emas, balki yoshlarning fuqarolik

ongini shakllantiruvchi, liderlik va tashabbuskorlik ko'nikmalarini rivojlantiruvchi markazga aylantirdi. Shu bilan birga, gender siyosati va fuqarolik jamiyati institutlarining rivoji talaba-qizlar ijtimoiy faolligining barqaror o'sishiga xizmat qilmoqda. Talaba-qizlar endilikda mahalliy darajada emas, balki global tashabbuslarda, ilmiy va volontyorlik loyihalarida faol ishtirok etmoqda. Globalizatsiya jarayoni ularning ijtimoiy faolligini nafaqat hajm va son jihatdan, balki sifat jihatdan ham transformatsiyalashga imkon berdi. Onlayn platformalar va xalqaro akademik hamkorlik orqali talaba-qizlar o'z tashabbuslarini keng auditoriyaga yetkazish, transmilliy loyihalarda ishtirok etish va global muammolarni hal qilishda faol qatnashmoqda. Shu tariqa, talaba-qizlarning ijtimoiy faolligi jamiyatning modernizatsiyasi, yoshlar siyosatini rivojlantirish va gender tengligini mustahkamlash bilan chambarchas bog'liq bo'lgan kompleks fenomen sifatida shakllanmoqda. Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundaki, globalizatsiya sharoitida talaba-qizlar ijtimoiy faolligining transformatsiyasini o'rganish nafaqat ilmiy, balki amaliy jihatdan ham muhimdir. U nafaqat yoshlarning yetakchilik va tashabbuskorlik salohiyatini oshirishga, balki jamiyatda innovatsion va demokratik o'zgarishlarni ilgari surishga xizmat qiladi. Shu sababli, globalizatsiya jarayonini va uning ta'lim hamda ijtimoiy faollikka ta'sirini tahlil qilish, talaba-qizlarning ijtimoiy roli va pozitsiyasini aniq tushunishga imkon beradi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Globalizatsiya va gender masalalariga oid ilmiy qarashlar so'nggi o'n yilliklarda sezilarli darajada boyidi. Xususan, United Nations hamda UNESCO tomonidan e'lon qilingan hisobotlarda ayollar va qizlarning ta'lim tizimidagi ishtiroki global taraqqiyotning muhim indikator sifatida talqin qilinadi. Ushbu manbalarda ta'limning transmilliylashuvi, raqamli imkoniyatlar kengayishi va gender tenglik siyosati yosh ayollarning ijtimoiy hayotdagi rolini tubdan o'zgartirayotgani qayd etiladi. Zamonaviy tadqiqotlar talaba-qizlar faolligini an'anaviy ko'rinishlardan — madaniy-ma'rifiy tadbirlardagi ishtirok yoki jamoat ishlaridagi qatnashuvdan — kengroq tushunchaga aylantiradi. Endilikda ijtimoiy faollik tushunchasi fuqarolik pozitsiyasi, ijtimoiy tashabbuskorlik, raqamli makondagi ishtirok, volontyorlik, startup va innovatsion loyihalardagi qatnashuv kabi ko'p qirrali faoliyatni o'z ichiga oladi. Shu jihatdan globalizatsiya jarayoni talaba-qizlar uchun yangi ijtimoiy maydonlar va o'zini namoyon qilish platformalarini yaratdi. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, transformatsiya jarayoni uch asosiy yo'nalishda namoyon bo'ladi:

Institutsional o'zgarishlar – oliy ta'lim muassasalarida genderni yo'naltirilgan dasturlar va yoshlar siyosatining takomillashuvi.

Texnologik omillar – raqamli platformalar orqali ijtimoiy tashabbuslarni keng miqyosda ilgari surish imkoniyati.

Madaniy-ijtimoiy omillar – jamiyatda ayol liderligi va fuqarolik pozitsiyasiga nisbatan qarashlarning evolyutsiyasi.

Mazkur tadqiqotda kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot metodlari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- ilmiy-nazariy manbalarni tahlil qilish va tizimlashtirish;
- komparativ (taqqoslash) usul orqali turli mamlakatlar tajribasini qiyosiy o'rganish;
- ijtimoiy jarayonlarni interpretativ tahlil qilish;
- statistik ma'lumotlar asosida umumlashtirish.

Tadqiqot konseptual jihatdan gender tengligi nazariyasi, ijtimoiy kapital konsepsiyasi va globallashtirish paradigmasiga tayangan holda olib borildi. Ushbu yondashuv talaba-qizlar ijtimoiy faolligining transformatsiyasini nafaqat miqdoriy o'zgarish, balki mazmuniy va sifat jihatdan yangilanish jarayoni sifatida talqin qilish imkonini beradi.

Shu tariqa, adabiyotlar tahlili va metodologik asoslar globalizatsiya sharoitida talaba-qizlar ijtimoiy faolligi ko'p qatlamli, dinamik va ijtimoiy-madaniy kontekstga bog'liq jarayon ekanligini ko'rsatadi.

Natijalar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, globalizatsiya sharoitida talaba-qizlarning ijtimoiy faolligi tubdan o'zgarib bormoqda. Endilikda ularning faolligi nafaqat universitet hayoti va mahalliy jamoalarda, balki transmilliy tashabbuslar, xalqaro loyihalar va raqamli platformalarda ham namoyon bo'lmoqda. Raqamli makon talaba-qizlar uchun yangi imkoniyatlar yaratib, ularni jamoatchilik, ilmiy va ijtimoiy tashabbuslarda faol ishtirok etishga undamoqda. Adabiyotlar va kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, talaba-qizlar faolligi nafaqat tashqi omillar, balki shaxsiy tashabbuskorlik, liderlik salohiyati va kommunikativ ko'nikmalar bilan ham bog'liq. Global hamkorlik va akademik integratsiya jarayonlari ularning ijtimoiy tashabbuslarini keng auditoriyaga yetkazish, transmilliy muammolarni hal qilish va yangi loyihalarni amalga oshirish imkonini beradi. Muhokama natijalari shuni tasdiqlaydi: talaba-qizlarning ijtimoiy faolligi endilikda ko'proq sifat jihatidan rivojlangan bo'lib, ularning tashabbuskorligi va yetakchilik salohiyati oldingi davrlardan sezilarli darajada farq qiladi. Fuqarolik jamiyati institutlari, gender siyosati va madaniy omillar ularning faolligini qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi, biroq raqamli va global imkoniyatlar ularning potensialini yanada kuchaytiradi. Shu bilan birga, talaba-qizlar faolligi transmilliy va global tashabbuslarda hamkorlik qilish, volontyorlik va ijtimoiy loyihalarda yetakchilik qilish kabi ko'p qirrali jarayonlarga aylanmoqda. Ularning ijtimoiy faolligi jamiyat modernizatsiyasining, yoshlar siyosati va gender tengligini mustahkamlashning muhim omiliga aylangan. Natijada, globalizatsiya sharoitida talaba-qizlarning ijtimoiy faolligi nafaqat hajm jihatdan oshmay, balki mazmunan ham transformatsiyalangan, sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarilgan fenomen sifatida namoyon bo'lmoqda.

Muhokama. Globalizatsiya sharoitida talaba-qizlar ijtimoiy faolligining transformatsiyasi murakkab va ko'p qirrali jarayon sifatida namoyon bo'ladi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, ularning ijtimoiy faolligi endilikda nafaqat mahalliy ta'lim muassasalarida, balki transmilliy tashabbuslar, xalqaro akademik hamkorlik va raqamli

maydonlarda ham ko‘rinadi. Shu jarayon yosh ayollarning faolligini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqdi: ular nafaqat tashabbuskor, balki global miqyosdagi ijtimoiy muammolarni hal qilishda faol subyektga aylanishdi. Tahlil shuni ko‘rsatadiki, globalizatsiya talaba-qizlarning ijtimoiy faolligini shakllantirishda uch asosiy omil bilan bog‘liq: institutsional qo‘llab-quvvatlash, madaniy va ijtimoiy normativ muhit, shuningdek, raqamli va global imkoniyatlar. Institutlar va ta‘lim siyosati gender tengligini targ‘ib qiluvchi dasturlar, jamoat tashkilotlari va tashabbuslarni qo‘llab-quvvatlash orqali talaba-qizlar faolligini barqarorlashtiradi. Shu bilan birga, madaniy qadriyatlar, stereotiplar va jamiyatdagi an‘anaviy qarashlar ularning ishtirokiga ta‘sir qiluvchi muhim kontekst sifatida namoyon bo‘ladi. Global imkoniyatlar esa ularni yangi platformalarda o‘zini namoyon qilish, startap va ijtimoiy loyihalarda yetakchilik qilish va volontyorlik faoliyatida qatnashishga undaydi. Raqamli makon, onlayn tarmoq va xalqaro grantlar talaba-qizlarning tashabbuskorligi va liderlik salohiyatini kuchaytiradi, ularni mahalliy chegaralardan chiqib, global ijtimoiy jarayonlarda faol ishtirok etishga imkon yaratadi. Shuni ta‘kidlash lozimki, talaba-qizlar ijtimoiy faolligi faqat tashqi imkoniyatlar bilan emas, balki shaxsiy tashabbuskorlik, ijodiy fikrlash va ijtimoiy mas‘uliyat bilan ham bog‘liq. Bu esa ularning faolligini nafaqat hajm, balki sifat jihatdan transformatsiyalashini ta‘minlaydi. Muhokama shuni ko‘rsatadiki, globalizatsiya sharoitida talaba-qizlarning ijtimoiy faolligi jamiyat modernizatsiyasining, yoshlar siyosatini rivojlantirishning va gender tengligini mustahkamlashning muhim ko‘rsatkichiga aylanadi. Ularning ijtimoiy tashabbuslari fuqarolik jamiyati, madaniy hamkorlik va xalqaro integratsiya jarayonlarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu tariqa, globalizatsiya talaba-qizlarning ijtimoiy faolligini nafaqat ko‘lam jihatdan oshiradi, balki mazmunan ham boyitadi, ularning yetakchilik, tashabbuskorlik va kommunikativ ko‘nikmalarini mustahkamlaydi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, ularning ijtimoiy faolligi hududiy, madaniy va institutsional tafovutlarga qaramay, doimiy rivojlanish tendensiyasiga ega va jahon tajribasida muhim o‘ringa ega.

Xulosa. Globalizatsiya sharoitida talaba-qizlar ijtimoiy faolligining transformatsiyasi murakkab, ko‘p qirrali va dinamik jarayon sifatida namoyon bo‘lmoqda. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, XXI asr yosh ayollari nafaqat mahalliy universitet va jamoat hayotida, balki transmilliy tashabbuslar, xalqaro ilmiy va volontyorlik loyihalarida faol ishtirok etmoqda. Shu jarayon ularning tashabbuskorligi, yetakchilik salohiyati va kommunikativ ko‘nikmalarini sifat jihatdan yangi bosqichga ko‘taradi.

Natijalar talaba-qizlarning ijtimoiy faolligi institutlar, madaniy normalar va global imkoniyatlarning uzviy uyg‘unligida shakllanayotganini ko‘rsatadi. Ta‘lim muassasalari va fuqarolik jamiyati institutlari gender tengligi siyosati, tashabbuslarni qo‘llab-quvvatlash va yoshlar siyosatini ilgari surish orqali ularning faolligini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, raqamli platformalar, xalqaro grantlar va global hamkorlik talaba-qizlarning ijtimoiy

ishtirokini faqat ko‘lam jihatdan oshirish bilan cheklanmay, ularning mazmunan va sifat jihatdan transformatsiyalashini ta‘minlaydi.

Shaxsiy tashabbuskorlik, ijodiy fikrlash va ijtimoiy mas‘uliyat talaba-qizlar faolligining asosiy drayverlariga aylanadi. Globalizatsiya ularni mahalliy va mintaqaviy cheklovlardan chiqarib, ijtimoiy loyihalar, startaplar va voluntyorlik faoliyati orqali jahon maydonida faol subyekt sifatida namoyon bo‘lishiga imkon beradi. Xulosa shuni ko‘rsatadiki, talaba-qizlar ijtimoiy faolligi nafaqat gender tengligini mustahkamlash, balki jamiyat modernizatsiyasi, fuqarolik jamiyati institutlarini rivojlantirish va yoshlar siyosatini demokratiklashtirish bilan chambarchas bog‘liq. Ularning tashabbuslari va faolligi jamiyatdagi innovatsion o‘zgarishlarni ilgari suradi va global miqyosda yoshlar liderligini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Shu bilan birga, globalizatsiya sharoitida talaba-qizlar ijtimoiy faolligi doimiy rivojlanish tendensiyasiga ega bo‘lib, ularning yetakchilik, tashabbuskorlik va fuqarolik kompetensiyalarini mustahkamlashga xizmat qiluvchi strategik resurs sifatida namoyon bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. United Nations. (2020). World Youth Report: Youth and the 2030 Agenda for Sustainable Development. New York: UN Publishing.
2. UNESCO. (2021). Global Education Monitoring Report: Gender and Digital Learning. Paris.
3. UN Women. (2022). Women’s Leadership and Youth Participation in the Globalized World. New York.
4. World Bank. (2021). Girls’ Education in a Globalized Context: Opportunities and Challenges. Washington, DC.
5. OECD. (2020). Youth, Education and Globalisation: Trends in Female Participation. Paris.
6. World Economic Forum. (2022). Global Gender Gap Report: Emerging Leaders and Youth Engagement. Geneva.
7. Council of Europe. (2021). Youth Participation, Gender Equality, and Civic Engagement in Europe. Strasbourg.
8. Asian Development Bank. (2020). Social Inclusion and Gender in Higher Education: Asia-Pacific Perspectives. Manila.